

Skarpskytten fra Kibæk

Af Jørn Vedel Eriksen

Mange af de danske modstandsfolk fra 1940-45 var unge, og indgangen til modstandsarbejdet var for de flestes vedkommende næppe præget af dybe overvejelser gennem lang tid.

Det hører dog nok til sjældenhederne, at en ung mand på kun 16 år ved en ren tilfældighed og under et vist ydre pres blev frihedskæmper. Medlem af en militærgruppe med opgaven at være skarpskytte. Det er ikke desto mindre tilfældet for Aksel Fonnesbæk. Født på familiegården i Bjerre mellem Studsgård og Kibæk i 1927.

Aksel Fonnesbæk 14 år 1942

Den 9. april 1940 var Aksel Fonnesbæk 12 år og på vej ud af skolen. Som fjortenårig kom han i lære hos købmand Laurids Hansen, Kibæk, hvis butik lå ved jernbanen i bygningen, hvor der i dag er et værtshus ved navn »Vædderen«. Aksel fik værelse hos købmanden på 1. sal i hjørnetårnet.

Aksel Fonnesbæk har ved et par lejligheder fortalt sin historie til skoleklasser, og den nærmeste familie og venner. Ellers har hans historie ikke været fortalt før, men nu skal det være. En henvendelse fra Rigsarkivaren og Frihedsmuseet i 2010 er nok Aksel Fonnesbæks motivation for nu endelig at åbne op.

Vi sidder i Aksel Fonnesbæks hyggelig stue på Vejlevej i Herning, og Aksel har, som han jo altid gør, vartet godt op med kaffe, en lille skarp og lidt sødt til tanden. Aksel har fået nogle spørgsmål skriftligt fra mig inden samtalen, og det er fint nok, men Aksel er utrolig let at interviewe. Ordene flyder let og engageret fra Aksel. Det bliver til flere samtaler og en god historie kommer på blokken. Aksel og jeg bliver gode venner undervejs.

Kort om Aksel Fonnesbæk

Aksel Fonnesbæks opvækst på familiegården i Bjerre var kendetegnet af nøjsomhed og flid. I hans, som de øvrige gårdmandsfamilier i Bjerre, fik man ikke noget forærende, og man måtte slide for udkommet. For at lette presset i

dagligdagen, aftalte forældrene med faderen Jens Fonnesbæks bror, at Aksel kunne bo hos dem, fra han var fem år. De havde ingen børn og boede tæt på hans forældres gård, så han kunne smutte hjem, når han ville og blev i øvrigt en smule forkælet hos farbroderen og tanten.

FDF blev der dog plads til at være aktiv i, og den aktivitet var lige noget for Aksel.

Efter krigen startede han virksomheden Svedano på Grøndalsvej i Herning, og han har boet på Gl. Vejlevej i Herning siden 1960.

Hos farbroderen og tanten kom der mange spændende naboer og gæster fra egnen. Aksel kunne godt lide den hygge, der normalt var, når der var gæster, og han fulgte fra en tilbagetrukket position nøje med i, hvad der blev talt om.

En lørdag aften i slutningen af 1939 var der igen gæster hos farbroderen og tanten. Denne aften husker han særlig tydeligt, fordi der efter maden opstod en højrodet snak om den forandring, der skete i Tyskland, efter at Hitler var blevet rigskansler. Under snakken tog en af gæsterne et blad, der hed L.S.-bladet frem og begyndte at læse op. L.S.-bladet var et tysk-nazistvenligt landbrugsblad. Efter oplæsningen kom diskussionen op på de høje nagler. De fleste stod op og fægtede med armene. For bordenden sad en møller fra Studsgård. Han bankede med knytnæven i bordet og sagde: »Ja, det, vi trænger til i Danmark, er en stærk mand som Hitler, der kan få styr på sagerne.« Han fik opbakning fra flere, men sognerådsformanden, der som den eneste sad ned, var uenig. Der blev sagt farvel og godnat. Få dage derefter fortalte Aksel forældrene om episoden, og faderen sagde ved den lejlighed noget meget lidt fordelagtigt om L.S.-bladet og dets støtter. Episoden gjorde et stort indtryk på en 12-årig Aksel og blev husket. Faderens kommentarer til snakken hos farbroderen den lørdag aften lå helt på linje med hans kommentarer i forbindelse med Tysklands invasion i Østrig, Sarlandet, Bøhmen og Polen i årene forinden.

9. april 1940 var storvaskedag

Den 8. april havde Aksels mor lagt tøj i blød, så selv om 9. april blev en dag med mange forstyrrelser, så skulle der vaskes. En husstand med elleve individer giver fast arbejde for moderen ved gruekedlen. Aksel huggede brænde til optænding under kedlen. Pludselig kom en gruppe tyske flyvere i lav højde ind over området. Aksel var dybt forskrækket, og alvoren stod printet i den 12-åriges bevidsthed. Han husker tydeligt, at han allerede den dag var forskrækket over situationen og bekymret over, hvad der kunne ske. Hans mor tog absolut heller ikke situationen afslappet, husker han.

Aksel var en nysgerrig dreng og fulgte ofte med i voksensnakken både i skolen, hjemme og hos farbroderen.

Allerede som 10-årig havde han haft en samtale med en fætter, der havde været på motorcykeltur i Tyskland. Fætteren berettede med store runde øjne, at det sydede og kogte i Tyskland, og han var sikker på, at Tyskland snart ville gå i krig. Denne samtale gennemtænkte Aksel ofte i den kommende tid.

Hverdagen efter den 9. april 1940 forandrede sig noget, men ikke drastisk. Tyskerne oprettede en garnison ved Jernbanehotellet, og deres opmærksomhed gjaldt i særlig grad jernbanen. Modstand hørte man ikke meget om i 1940-41.

I købmandslære med tysk »Ausweiss«

I 1942 kom Aksel i lære hos købmanden i Kibæk tæt på tyskernes hovedkvarter ved banen og på samme tid var tyskerne i gang med at opføre en meldestation på Hveddevej 3 km øst for Kibæk.

Arbejdet hos købmanden kunne til tider være hårdt, men Aksel var opdraget til at tage fat, så det gik.

*Aksel var lærling i en
købmandsforretning,
som lå i dette hus i
Kibæk (foto 2014)*

De tyske soldater på meldestationen ved Hveddevej skulle bruge forskellige varer, herunder fødevarer. I første omgang kom det bl.a. en tyskvenlige købmand i Kibæk til gode. På samme måde foregik det inden for de andre butikstyper. Det er klart, at de øvrige handlende var utilfredse med, at de gik glip af den gode handel med lejren, og Aksels chef var da heller ikke tilfreds. Der var på det tidspunkt fem købmænd i Kibæk. Sagen kulminerede med, at den tyskvenlige købmand natten efter, at han havde leveret en stor ordre til tyskerne og havde fyldt godt på ladet på den lastbil, der stod uden for butikken, havde fået malet et stort hagekors med tjære på trappen op til butikken, og fortovet udenfor blev overhældt med tjære, Så skete der noget. Det blev aftalt med tyskerne, at deres ordrer skulle fordeles mellem de handlende, og der skulle ske en fælles transport af varerne til lejren.

Normalt måtte der kun komme køretøjer med læge, dyrlæge og ambulancefolk ind i lejren, men nu blev det aftalt, at Aksel Fonnesbæk skulle transportere alle varer fra alle butikkerne til lejren på købmand Lauridsens vogn med tilhørende hest. Aksel fik derfor udstedt et Ausweiss til lejren, og han blev godkendt af lejrens øverstbefalende. Aksel havde derudover også til opgave at udbringe varer og markfrø til mange af områdets landejendomme og gårde.

Nedkastningen ved Hveddevej

På en kold februardag i 1944 var Aksel Fonnesbæk på en lang tur rundt med markfrø og andre varer til gårde i omegnen. På et tidspunkt kom han til en lidt afsides liggende gård. I det samme som han tog i håndtaget til fordøren ved

Resterne af indgangen til tyskerlejren Hvedde ved Kibæk (foto 2014)

stuehuset, tog bondemanden i håndtaget fra indersiden. De var nær ved at støde ind i hinanden. Bonden var klædt i sit fineste tøj med sort jakke, hvidt tørklæde og stor hat. Lidt underligt på dette tidspunkt af dagen og ugen, og Aksel spurgte ham da også om, hvor han skulle hen. Jo, svarede manden, han var på vej over til tyskerlejren. Han ville melde, at der i løbet af natten var kastet noget ned med faldskærm på hans eng nord for gården. Det nedkastede bestod af en kugle fastgjort på noget krydsfiner, og indeni var der noget, der lignede et batteri og så nogle ledningsstrimler.

Bonden, der hed Jens Vejen, ville ikke kendes ved det nedkastede og ønskede ikke at blive rodet ind i noget, så nu skulle tyskerne have besked. Trods kun 16 år var Aksel ikke så nervøs ved sagen. Han besigtigede det nedkastede og bad bonden om at vente med at kontakte tyskerne. Aksel mente, at det nedkastede måtte komme fra et engelsk fly, og at det jo ikke behøvede at falde i tyske hænder. Bonden accepterede at vente med at gå til tyskerne til næste dag, og Aksel fortsatte sin tur.

Aksel Fonnesbæk ved Fredhøj, hvor tyskerne havde en pejlestation (foto 2014)

Da Aksel kom hjem den aften, og hesten var kommet i stalden, overvejede han, hvad han kunne gøre. Han kendte jo ikke nogle frihedskæmpere. Men han vidste, at tyskerne kort forinden havde taget byens boghandler til fange, og at der herefter var en bagermester, der var gået under jorden. Han vidste også, at der som afløser for bageren var ansat en mand fra Kolding. Gad vide, om den nye bager ikke vidste noget om, hvad der skulle gøres ved det nedkastede. Derfor gik han ned i bageriet. Her spurgte han manden, om han kendte noget til

modstandsbevægelsen. Bagerens svar var selvfølgelig et klart nej. Han skulle ikke rodes i noget. Det var alt for farligt. Han ville dog vide, hvorfor Aksel spurgte, og det fortalte Aksel ham så kort. Ganske vist ikke i bageriet, men ude i baggården.

Herefter gik Aksel hjem for at blive vasket og komme i tørt tøj. Han fik spist og gik på sit værelse.

Et stykke tid efter bankede det på værelsesdøren, og ind kom bageren. Han kiggede skrap på Aksel og fortalte så, at det, der var kastet ned, var en minipejlestation, der efter planen skulle være landet et andet sted.

Pejlestationen skulle de to ud at hente kl. 1 samme nat. Bageren tog en knippel og en seddel op af sin lomme og meddelte Aksel, at han nu var medlem af Assing Sogns Vagtværn og af modstandsbevægelsen.

Aksel protesterede. Han argumenterede med, at han jo kun var 16 år, og at han ville blive fyret af købmanden, hvis denne fik kendskab til det. Bageren så koldt på Aksel og meddelte, at da Aksel var den eneste, der vidste noget om pejlestationen og i øvrigt nu også vidste, at han, bageren, var modstandsmand, så havde Aksel reelt ikke et valg. »Jeg kunne vælge, om jeg helst ville tages af tyskerne eller skydes af modstandsbevægelsen«, fortæller Aksel Fonnesbæk. Så var Aksel Fonnesbæk lige pludselig blevet medlem af modstandsbevægelsen, og kort efter blev han optaget i en militærgruppe på 7 mand med bager David Jensen som gruppeleder. Han fik opgaven som skarpskytte og fik udleveret en maskinpistol og en carabin. Han skulle jævnligt møde til skydeøvelser ved

Barakkerne i lejren på Hveddevej i Kibæk

Fjelstrupgård. Grunden til at Aksel Fonnesbæk blev skarpskytte - et ord han ikke selv syntes om - var, at der var nedkastningsfolk nok.

Først skulle nattens arbejde dog overstås.

Bageren og købmandslærlingen begav sig på den ca. 3 km lange vandring i snesjap, mørke og kulde. De fik bjærget pejlesenderen og transporterede den til et andet sted og fik den overdækket.

Det skal dog indskydes, at de to fik sig noget af en overraskelse for ikke at sige forskrækkelse, da de ankom til senderen på engen. Faldskærmen var nemlig forsvundet. Nogle dage efter var der dog to drenge fra en nærliggende gård, der havde fået fine skjorter syet af faldskærmsstof.

Aksel og David Jensen var hjemme ved morgenstunden. Dagen efter blev senderen, der lå ved en række træer nær gården Nordtoft, hentet af andre modstandsfolk og bragt til Rind kirkes tårn, hvor den fungerede krigen ud. Den blev en vigtig brik i de engelske bombeflys navigation på togter til Tyskland.

Militærgruppen

Aksel Fonnesbæk blev som nævnt optaget i en militærgruppe. Militærgruppen havde tre hovedopgaver. For at være med i gruppen skulle han lære engelsk. I forvejen havde han meldt sig til tysk på aftenskole. Tysk for at kunne kommunikere, når han afleverede varer i den tyske meldelejr, og engelsk for at være parat, hvis der kom en engelsk landgang på vestkysten. Hvis der kom en invasion i Danmark, skulle militærgruppen yde englænderne bistand og tyskerne modstand i baglandet. Som skarpskytte kunne han blive et ret ubehageligt bekendtskab for tyskerne og til stor støtte ikke mindst for de engelske faldskærmsfolk. Gruppen havde et pænt stort våbenlager gemt i stakladen hos gårdejer Herman Følbæk, og det var i øvrigt også gruppens opgave at bistå ved diverse våbentransporter. Stikkerlikvideringer kunne også være en opgave, men Aksel blev på grund af sin alder holdt ude fra den slags opgaver, og han ved ikke, om der rent faktisk blev foretaget nogen af hans gruppe. Han tvivler stærkt på det.

Til gengæld deltog han i diverse forefaldende opgaver, herunder at have en modstandsmand sovende på sit værelse efter en sabotageaktion.

Militærgruppen bestod ud over Aksel Fonnesbæk af Niels og Johannes Østergård, karetmager Tage Kristensen og broderen Orla Kristensen, bager David Jensen og slagter Charles Jensen.

Efter boghandler Arnold Jensen blev taget af tyskerne, gik bageren Thomas Ildsvad under jorden.

Ole Møller Jensen ved radiosenderen i Rind Kirke (rekonstruktion lige efter krigen)

Dette gav Aksels gruppe en opgave. Ved et briefingmøde, der som sædvanligt blev afholdt i slagter Charles Jensens bagbutik, blev der lagt planer for at fjerne de våben, der lå nedgravet bagerst i Ildsvads have. Ildsvads kone turde ikke have dem liggende, så hun ville have våbnene fjernet.

Der blev som sædvanligt ikke sagt meget under mødet, men kun det nødvendige. David Jensen havde i øvrigt den vane at indstikke små skrevne beskeder på pergamentpapir i boller eller små flutes og på den måde fik gruppen skriftlig besked mellem møderne. David Jensen var en bekymret mand.

Ildsvads bageri og bolig lå i dette hus i Kibæk (foto 2014)

Ildsvads bageri lå over for jernbanestationen i bygningsrækken, der også rummede tyskernes hovedkvarter på hotellet og Lauridsens købmandsbutik, hvor Aksel boede og arbejdede. Det var en risikabel aktion, de skulle udføre.

Våbnene skulle bringes ud til bagervognen, der stod et stykke derfra ved åen nær Niels Østergårds garage, og herefter køres til stakladen hos Herman Følbæk af gruppemedlem vognmand Niels Østergård. Det var en spændende aktion, og højdepunktet for Aksel blev, da han lå vagt med carabinen bag en brændestak øverst i Ildsvads gård. Pludselig kom to tyske soldater og deres hund gående ude på fortorvet ud for porten. Soldaterne stoppede op, og den ene strøg en tændstik, mens hunden stod og vejrede. Den havde åbenlyst fået færten af noget. Pludselig kaldte den ene soldat på hunden, og de begyndte at gå videre. Det var tæt på. Denne fortælling udløste selvfølgelig et hurtigt spørgsmål fra interviewerens til Aksel Fønnesbæk. »Hvis soldaterne havde opdaget dig eller var gået ind af porten, ville du så have skudt?«. »Ja«, replicerede Aksel Fønnesbæk stille og roligt, og jeg ville have ramt, som jeg skulle. Jeg havde overvejet situationen flere gange på forhånd og var mentalt parat.

Våbnene fra Ildsvads baghave kom til stakladen hos gårdejer Følbæk. Dette kom desværre til tyskernes kendskab, og de lå der ikke længe, før tyskerne hentede dem.

Der knytter sig en episode til våbenafhentningen hos Ildsvad. Lige efter de to soldater og hunden var gået videre fra Ildsvads port, tændte en af modstandsfolkene sin pibe. Lyden af de to tændstikker mod svovlet lød i Aksel og de andre gruppemedlemmers ører som et stort knald. Gruppeleder David Jensens reaktion kom prompte. Han beordrede Aksel til at skyde den formastelige. Det gjorde Aksel dog ikke, for han var på det tidspunkt ved at besvime af spænding. Den pågældende modstandsmand kom ikke med på flere modstandsaktioner. Han havde begået, hvad der nærmest kunne betegnes som en dødssynd. Aksel Fonnesbæk og den udelukkede modstandsmand har flere gange efter krigen været på samme sted, men de har aldrig talt om episoden. Aksel Fonnesbæk har flere gange tænkt på, om det var det udelukkede gruppemedlem, der i bitterhed fortalte om våbnene hos Følbæk, men det tror han nu ikke. Der er en anden mere oplagt mulighed.

Aksel fortæller i øvrigt, at der ikke var aftaler om en eventuel flugt, hvis det kom til kamp med tyskerne. Aksel skulle forsøge at komme ud til en gård i Søby og de øvrige modstandsfolk til et gemmested i Hammerum. Men ruten til gemmestederne måtte man selv finde ud af, og så lå det selvfølgelig i kortene, at der ikke måtte være kontakt efter en sådan aktion.

En nat kort efter våbenafhentningen hos Ildsvad dukkede tyske soldater op hos slagter Christensen, der normalt fungerer som tolk mellem danske og tyske til myndigheder. De spurgte om adressen til Niels Østergård. Slagteren virkede mere fortumlet, end han egentligt var, og han gav dem adressen på en yngre Niels Østergård, fætter til gruppemedlemmet af samme navn. Den unge Niels Østergård var brunkulschauffør. Slagter Christensen skyndte sig, efter at tyskerne var kørt videre, hen og varslede den rigtige vognmand Østergård. Han gik straks under jorden sammen med sin bror Johannes, der også var medlem af militærgruppen.

I den følgende uge gik de øvrige gruppemedlemmer og også Aksel delvist under jorden. For hans vedkommende først i et udhus, og efterfølgende sov han nogle nætter hos en ældre stationsforstanderenke.

Først da gruppens medlemmer fik orientering om, at brødrene Østergård var kommet i sikkerhed, vovede de at sove hjemme. Våbenlageret hos Herman Følbæk blev som anført desværre angivet af en stikker til tyskerne, der tømte det. Det hører også med til historien, at den unge N. Østergård, der ikke var modstandsmand, desværre blev forhørt ret voldsomt af tyskerne i kælderen på Missionshotellet i Skolegade i Herning. Aksel Fonnesbæk hælder til den opfattelse, at det nok var under dette forhør, at våbnene hos Følbæk blev afsløret.

En sabotagehandling gennemført ved Bjørslev Plantage mellem Kibæk og Trolldhede fik stor betydning for militærgruppens videre arbejde. De foregik om

vinteren i begyndelsen af 1945, og ud over våben og sprængstof havde modstandsfolkene også lånt tre af Aksels hvide købmandskitler.

Stedet, hvor sabotagen skulle finde sted, var bevogtet af 2 tyske soldater og det gik i og for sig fint. Sprængstoffet blev anbragt og detonerede, som det skulle. Men lige inden sprængningen fandt sted, lød ordene: »Hände Hoch«. David Jensen skød prompte, og den ene tysker trillede ned ad skråningen ved banen. Så gik David Jensen i chok. De øvrige modstandsfolk bugserede ham bort fra stedet, og han endte på Aksels værelse over købmandsbutikken. Her lå David Jensen og rystede. Dette fortsatte i flere dage. Aksel, der havde en arbejdsdag fra kl. 5.30 - 18.30, måtte nu sove ude på det kolde loft, og han måtte gå til bageriet og lave surdej, for David Jensen kunne ikke. Det var David Jensens første sabotageaktion og det blev også hans sidste. Han fik kort tid efter lammelser i den ene hånd og arm, men ingen læger kunne finde ud, hvad der var galt. Det måtte være psykisk betinget. Efter krigen flyttede han til Kolding og fik et bageri, men de fysiske problemer fortsatte. Få år efter døde han ved et pludseligt hjertestop.

Han havde betalt den højeste pris for sit modstandsarbejde. Efter episoden ved sabotageaktionen overtog slagter Charles Jensen ledelsen af militærgruppen. Det skal i øvrigt nævnes, at de 7 gruppemedlemmer aldrig drøftede sabotageaktionen, når de mødtes efter krigen, Den skarpe disciplin fra modstandsarbejdet gjaldt også efter krigen. Spørg ikke unyttigt og kommenter ikke mere end højst nødvendigt. En simpel regel for overlevelse.

Aktionen ved Bjørslev Plantage efterlod Aksel med tre meget beskidte kitler. Det var en alvorlig sag. Købmanden havde nemlig flere gange betonet over for Aksel, at en involvering i illegalt arbejde var ensbetydende med en fyreseddel. Aksel klarede frisag ved at gå til en vaskekone med den ene kittel, som han havde råd til at få vasket ude, og den kloge vaskekone Astrid Sander Sørensen, kunne tilsyneladende lægge to og to sammen, for hun tilbød at vaske alle tre kitler gratis. De blev så rene som aldrig før. Hendes forklaring på gratistilbuddet lød kort, at det var hendes bidrag. De mødtes mange gange efter krigen, men talte aldrig om episoden.

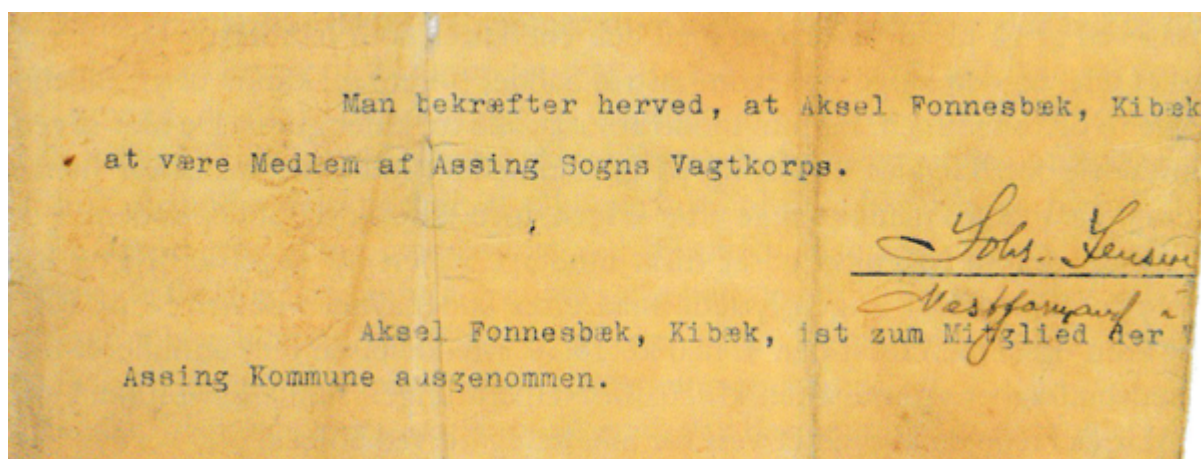
Aksels gruppe var også udset til at modtage våben fra engelske fly, og i de sidste to måneder af krigen lyttede man efter kodenavnet »Beatrice« på BBC. Det kom også, men først den 4. maj kl. 18.30. Meddelelsen blev annulleret med frihedsbudskabet samme aften kl. 20.30. Nedkastningen skulle have fundet sted på Maries Hede en kilometer vest for Sandfeldgård ved Kibæk.

Jeg vælger her også at nævne en lille episode fra tiden før Aksel kom i en modstandsgruppe. En aften, da Aksel kom op på sit værelse, lå der 25 eksemplarer af Frit Danmark. Hvem, der havde lagt dem, ved Aksel Fonnesbæk end ikke den dag i dag, men der fulgte med en måneds mellemrum yderligere

leverancer i tiden derefter. Aksel delte dem troligt ud på jernbanestationens ventesale, i brunkulsarbejdernes fritidshjem og til landmænd på sine vareture. Bladene blev gemt i Aksels lange sportsstrømper.

Befrielsen og politiarbejde

Den 4. maj 1945 om aftenen var overvældende for Aksel. Tårerne løb i stride strømme, måske af glæde, men først og fremmest som et resultat af den spænding, der pludseligt blev udløst. Købmanden bemærkede det og spurgte, hvad det var, der skete med Aksel. Han fulgte op med spørgsmålet om Aksel var involveret i noget illegalt arbejde. Aksel sagde ja, og selv om købmanden flere gange havde truet med en fyreseddel, hvis det var tilfældet, så blev han lige pludselig stolt af at have Aksel ansat. Allerede den 5. maj blev Aksel Fonnesbæk udtaget til polititjeneste i det omtalte vagtværn. Denne tjeneste blev man ikke overanstrengt af, men de 11 dage, den varede, husker Aksel mest for den gode løn, det gav. Han valgte i øvrigt at tage nattepatruljeringen fra midnat til kl. 4 om morgenen, for så kunne han også passe lærepladsen. Heldigvis varede det kun elleve dage.

Vagtværnsbevis blev skalkeskjul for Aksel Fonnesbæk i 1945

I den første tid efter besættelsen tænkte Aksel Fonnesbæk flere gange over sine 15 måneder i militærgruppen og krigens efterspil i 1945-49. Aksel Fonnesbæk tegner det samme billede, som mange menige modstandsfolk har gjort det før ham. Han er skarp i bedømmelsen af »de sidste dages hellige« og visse kendte modstandslederes selvpromovering umiddelbart efter krigen. Han tegner et lidt skarpt billede af forskellen mellem liberale og konservative. Han mener helt klart, at alt for mange liberale handlede med tyskerne og praktiserede samarbejdspolitikken i dagligdagen, mens de konservative og nationale modstandsfolk var langt mere konsekvente i deres holdninger og handlinger. Mange forsøgte at udviske dette skel efter krigen, men Aksel Fonnesbæk holder fast i sin opfattelse helt frem til vores interview her i 2014. Det er ret interessant, og der er ikke rigtig nogen, der i efterkrigstiden har trængt dybere

ned i dette forhold. Aksel Fonnesbæk har dog selv gravet lidt i problemstillingen og han mener, at Ole Møller Jensen under deres mange samtaler efter krigen bekræftede Aksel Fonnesbæk i hans opfattelse af de politiske skel mellem de to borgerlige partier i forhold til samarbejdet med den tyske besættelsesmagt. Aksel Fonnesbæk har stor respekt for Ole Møller Jensens indsats i modstandskampen, og han forstår så udmærket, at Ole Møller Jensen gerne ville tegne billedet af en samlet og stærk modstandsbevægelse. Spørgsmålet er blot, om det billede helt holder, hvis man går det efter i sømmene.

Dermed har jeg også antydnet, at Aksel Fonnesbæk ikke har megen sympati for regeringens samarbejdspolitik over for tyskerne. Regeringen gik i hvert fald alt for langt efter Aksel Fonnesbæks opfattelse.

Dermed fremtræder også et typisk karaktertræk hos Aksel Fonnesbæk. Han havde i en meget ung alder, stærkt påvirket af familien og øvrige omgivelser, en klar holdning til tyskernes besættelse af Danmark og nazismen. Så selv om han kom ind i modstandsbevægelsen ved en tilfældighed, så er det egentligt ikke overraskende, at han kom med. Efter krigen var hans syn på samfundsudviklingen også klart og konsekvent. Han er ikke til det lunkne og beregnende, når det gælder de store samfundsforhold. Han signalerer på en måde, så omgivelserne let kan tage bestik af ham som medborger og samarbejdspartner, og han har det bedst med personer, der er lige så tydelige i deres holdninger og handlinger. Han bruger selv dette karaktertræk til at forklare, hvorfor han f.eks. ikke på trods af sin unge alder var specielt optaget af og nervøs for at blive taget af tyskerne i 1944.⁴⁵

Han gjorde, hvad der måtte gøres, og han stod ved det. Det var han opdraget til. Det er karakteristisk, at forældrene, der jo nok kunne regne ud, at han var med i noget illegalt arbejde af en slags, iagttog det på afstand med en vis respekt og anerkendelse. De havde tillid til, at Aksel kunne tage vare på sig selv og træffe de rigtige valg.

Yderligere to aspekter af historien om den menige modstandsmand Aksel Fonnesbæk skal nævnes.

Da krigen sluttede var Aksel naturligvis glad og lettet over, at det var overstået, men han var også en smule forundret over det, der udspillede sig i den første tid efter krigen. Han følte, at nogen snød sig til at opnå fordele ved at fremhæve deres indsats i modstandsarbejdet, og det er ham inderligt imod. Selv har han ikke sagt noget før 2009 og på daværende tidspunkt kun til et snævert forum og bortset fra et enkelt gruppemedlem har han og de øvrige gruppemedlemmer holdt lav profil. Når han nu lukker op for posen, er det i ydmyghed. Han betragter sig ikke som en helt eller noget særligt, fordi han løb en risiko. En risiko, der specielt blev forhøjet betydeligt af det »Ausweiss«, han havde til

tyskerlejren på Hveddevej i kombination med våbentransporter m.m. Det ville udløse fordømmelse og en voldsom reaktion hos tyskerne, hvis de havde vidst det.

Et andet aspekt, som Aksel Fonnesbæk fremhæver, er den nyttige viden og erfaring, han fik hos købmanden. Han lærte at omgås indremissionske folk, grundtvigianere, tyskvenlige, småkårsfolk, storlandmænd, byens spidser og mange andre. Han fik her nogle kompetencer, som han selv fremhæver har været ham til nytte hver dag siden. Det forhold, at købmanden godt nok ikke ville løbe risikoen ved at have en person ansat, der var med i noget illegalt, men samtidig konsekvent afviste at handle med tyskerne ud over den aftalte norm, har betydet meget for Aksels Fonnesbæks opfattelse af årene 1944-1945.

Aksel Fonnesbæk er opvokset i en anden tid, hvor værdierne ikke var flydende. Flid og pligtopfyldelse var ikke til diskussion, som vi oplever det i dag. De kampbetingelser, der ville være, hvis Danmark blev besat i vor tid, ville være nogle helt andre. Det giver sig selv qua den teknologiske udvikling og medierne. Historien om Aksel Fonnesbæk og andre menige modstandsfolk tyder dog på, at det ikke er de teknologiske omstændigheder og infrastrukturen, der er det afgørende for, at nogle vælger aktiv illegal kamp for at forsvare danskheden og demokratiet i vor tid. Det er de grundlæggende værdier og holdninger, der gør forskellen, hvis der er en. Om denne vurdering er korrekt er nu overgivet til læseren at vurdere.